III

JORNADES

sobre el segle d'Or valencià

Informació i inscripció

Jaume I: de l'Edat Mitjana al Renaixement

22 i **23 d'octubre** de 2026

Saló d'actes

MONESTIR SANT MIQUEL DELS REIS · VALÈNCIA

GENERALITAT VALENCIANA
Vicepresidència Primera i Conselleria de Cultura i Esport

CdM Fundació Cultural

INSTITUT VALENCIÀ DE CULTURA

DIJOUS 22

09:00 **Recepció dels participants i inauguració.**
Amb la participació de **José María Lozano** (President del Consell Valencià de Cultura), **Carles Magraner** (director de Capella de Ministrers) i **Vicent Josep Escartí** (Universitat de València).

10:00 Ponència inaugural: **Vicent Josep Escartí** (Universitat de València).
Jaume I al Renaixement: la descoberta d'un rei.

10:30 **Abel Soler** (Universitat de València).
E*l territori vist pels ulls del rei. El paisatge i la geografia valencianes al "llibre dels feits".*

11:00 Descans.

11:30 **Robert March** (Universitat d'Alacant).
Les festes dels centenars de la conquesta: el record urbà de Jaume I).

12:00 **Rafael Roca** (Universitat de València).
El re-naixement de Jaume I (1876).

12:30 Taula redona.

DIVENDRES 23

10:00 **Anna Fernández-Clot** (Universitat de València).
Trobadors, música i joglaria en temps de Jaume I.

10:30 **Maria Saiz** (Universitat de València).
La figura del rei en els exempla lul·lians.

11:00 Descans.

11:30 **Anna Isabel Peirats** (Universitat Catòlica de València).
La veu de la fe: pregària, cant i litúrgia en el "Llibre dels feits" de Jaume.

12:00 **Francesc Granell** (Universitat de València).
La santificació del rei.

12:30 Taula redona.

Direcció: Vicent Josep Escartí (Universitat de València)

DIA 22 - OCTUBRE 2026

1. PONÈNCIA INAUGURAL. Vicent Josep Escartí (UV). Jaume I al Renaixement: la descoberta d'un rei. (vicent.j.escarti@uv.es)

Nota biogràfica.Vicent Josep Escartí és llicenciat en Història Medieval i doctor en Filologia per la Universitat de València, on actualment és catedràtic de Literatura Medieval i Moderna. Ha publicat nombrosos estudis sobre la cultura i la literatura i ha tingut cura d'edicions de textos valencians antics, literaris i historiogràfics, com ara les obres d'Ausiàs March, el Llibre dels feits de Jaume I, la Crònica de Muntaner, el Tirant lo Blanch de Joanot Matorell, la Vita Christi d'Isabel de Villena, la Primera part de la Història de València de Pere Antoni Beuter o el Dietari de Joaquim Aierdi, entre d'altres. El seu interés per la literatura antiga l'ha fet aproximar-se a obres de diversa naturalesa, però, en especial, s'ha centrat en l'estudi de l'edat mitjana i la moderna. És director de l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana. És membre corresponent de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona i membre numerari de l'IEC.
La figura del rei en Jaume i el seu Llibre dels fets han ocupat bona part de la seua recerca i gran part de les seues investigacions s'han publicat als volums Jaume I en la memòria d'un poble (2021) i El record del rei Jaume I (segles XIII-XXI) (2026).

Resum. Des del començament del segle XVI, la figura del rei Jaume I cobra un relleu especial. El Renaixement i el renovellament dels interessos en el passat, en el cas valencià va comportar la recerca dels orígens del regne de València, que es concretaven en la figura del rei fundador del nostre país com una entitat diferenciada, dins la Corona d'Aragó. Això va comportar un interés evident pel rei i, en especial, per la seua crònica, coneguda com Llibre dels fets, que serà editat -parcialment primer i complet, després- i traduït en llatí i en castellà per fer-lo arribar a la cort dels Àustries i oferir el passat valencià com a model a la monarquia. Això va comportar que en el Renaixement el rei en Jaume fos una figura actualitzada pels pensadors locals.

2. PONÈNCIA. Abel Soler. El territori vist pels ulls del rei. El paisatge i la geografia valencianes al Llibre dels feits". (abel_soler@yahoo.es)

Nota biogràfica. Abel Soler es doctor en Història Medieval i en Filologia Catalana. En la seua tesi del 2016 sobre La cort napolitana d'Alfons el Magnànim: el context de «Curial e Güelfa», atribuí l'autoria del Curial al gran camarlenc Enyego d'Àvalos. Ha publicat articles en nombroses revistes científiques i compta amb estudis sobre Joanot Martorell i el Tirant, i amb una biografia de Joan Roís de Corella publicada per l'Acadèmia Valenciana de la Llengua. Ha col·laborat en la transcripció de les Corts Valencianes medievals per encàrrec de les mateixes Corts. A nivell professional, és emprenedor des de fa anys en el camp de la divulgació històrica i cultural, i de la promoció turística. Aquesta activitat l'ha consagrat com a autor de desenes de monografies sobre geografia, història, patrimoni artístic, etnografia i recursos turístics de 130 municipis valencians: des de Xert i Morella fins a Ibi o Calp. També disposa de publicacions sobre l'època de Jaume I, com per exemple, Jaume I a la Vall d'Albaida. El naixement d'una comarca.

Resum. El Llibre dels Feits revela que, abans d'emprendre la conquesta, Jaume I ja concebia la terra de València com un "delitós llogar [...] de set jornades de terra de llong". Aquesta imatge inicial, transmesa per informadors, es transforma en experiència directa: el rei recorre tot el país, l'observa des de les altures —com quan puja a un puig per contemplar Xàtiva— i en valora les riqueses abans de prendre'n possessió. La crònica mostra també la seua percepció crítica de l'urbanisme andalusí, que considera desordenat, i anticipa la voluntat de fundar-hi viles de traçat ortogonal. Igualment, testimonia episodis de vulnerabilitat ambiental, com les riuades tardorals que afecten les operacions militars. Amb aquestes observacions, el Conqueridor construeix un relat d'exploració i descoberta que combina geografia, política i experiència personal, i que converteix el territori valencià en un espai narrat des de la mirada singular del monarca.

3. PONÈNCIA. Robert March (UA). Les festes dels centenars de la Conquesta: el record urbà de Jaume I (robert.march@ua.es)

Nota biogràfica. Llicenciat en Filologia Anglesa i Comunicació Audiovisual (UJI); Graduat en Filologia Catalana (UV); Postgrau en Correcció Lingüística Catalana (UIMP), Màster en Estudis Hispànics Avançats (UV); Màster en Identitat Europea Medieval (UdL), Doctor en "Estudis Hispànics Avançats" i en "Llengües, Literatures, Cultures, i les seves Aplicacions" (UV). He ampliat la meua formació literària a la Universitat Högskolan Dalarna (Falun, Suècia) i he realitzat estades de recerca a la UBA (Buenos Aires) i a la Carlos III (Madrid). He escrit articles d'investigació en revistes indexades i també capítols de llibres. Soc membre d'ISIC-IVITRA i de l'IIFV (secció Literatura medieval i moderna). Actualment, treballe com a Ajudant Dr. al Dep. de Fil. Catalana de la Universitat d'Alacant. Soc membre del projecte d'investigació "Arnau de Vilanova, entre la medecina y la religión: manuscritos, edición y bases de datos" (PID2023-14680NB-100, Ministerio de Ciencia, Innovación y Universidades, Agencia Estatal de Investigación. Convocatoria 2023).

Resum. En aquesta comunicació fem un recorregut pels aspectes festius de l'Antic Règim, concretament, en relació amb les festes commemoratives dels centenars de la conquesta, que entenem com a mecanisme de construcció i pervivència de la memòria urbana de Jaume I. Atenem com dites festivitats reforçaren la identitat cívica i legitimaren determinats discursos històrics i polítics. Així mateix, observem l'evolució dels seus significats al llarg del temps, en funció del context social i cultural, amb la intenció de reflexionar la festa com a vehicle de memòria col·lectiva i representació del passat urbà.

4. PONÈNCIA. Rafael Roca (UV). El re-naixement de Jaume I (1876) (rafael.roca@uv.es)

Nota biogràfica. Rafael Roca és professor titular del Departament de Filologia Catalana de la Universitat de València. Així mateix, és també secretari de l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana, membre de la Secció Històrico-Arqueològica de l'Institut d'Estudis Catalans, de la Societat Verdaguer d'Estudis Literaris i corresponent a València de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona. Historiador de la literatura, ha centrat bona part dels seus estudis en la recuperació que, dels autors catalans medievals –com ara Jaume I, sant Vicent Ferrer, Ausiàs March i Joan Roís de Corella–, varen realitzar els principals escriptors valencians del segle XIX. Col·labora habitualment en diferents mitjans de comunicació i és el director de la Revista Valenciana de Filologia

Resum. La imatge que actualment posseïm del rei en Jaume es fonamenta, en bona part, en la recuperació que de la seua figura i memòria impulsaren els escriptors de la Renaixença en 1876, a propòsit del VI centenari de la mort del Conqueridor. Així, els principals actes d'aquella commemoració tingueren lloc a la ciutat de València i giraren al voltant del certamen literari i històric organitzat el 28 de juliol, en què varen ser premiades obres d'autors catalans, mallorquins i valencians. D'una altra banda, el certamen es veié acompanyat de diverses activitats, com ara: la celebració d'una processó cívica i d'una missa de Rèquiem per l'ànima del monarca; l'encunyació d'una medalla commemorativa; i l'erecció de l'estàtua eqüestre que en l'actualitat podem contemplar a la plaça del Parterre.

DIA 23 - OCTUBRE 2026

5. PONÈNCIA. Anna Fernández-Clot (UV). Trobadors, música i joglaria en temps de Jaume I (anna.fernandez@uv.es)

Nota biogràfica. Anna Fernàndez-Clot (Universitat de València) és llicenciada en Filologia Catalana (2010) i doctora en Estudis Avançats en Llengua i Literatura Catalanes per la Universitat de Barcelona (2017). El curs 2025-2026 s'ha incorporat com a professora ajudant doctora al Departament de Filologia Catalana de la Universitat de València. Ha participat en diversos projectes nacionals i internacionals i ha fet estades de recerca a Alemanya i Itàlia. És membre del Centre de Documentació Ramon Llull (Universitat de Barcelona), del Grup de Cultura i Literatura de la Baixa Edat Mitjana (2021SGR00777) i membre de l'equip investigador del projecte MiMus (ERC-CoG-2017-772762: Ioculator seu Mimus. Performing Music and Poetry in Medieval Iberia, dirigit per la Dra. Anna Alberni, 2018-2024), dedicat a l'estudi de la música i la poesia a les corts dels reis d'Aragó (segles XIII-XV). La seva recerca se centra en l'estudi de la literatura catalana i occitana medieval, de Ramon Llull, de la poesia i la joglaria. S'ha interessat especialment per la transmissió i l'edició de textos antics i contemporanis i per les humanitats digitals.

Resum. La poesia, la música i l'entreteniment ocupaven un lloc destacat en les corts medievals. A través de les figures de trobadors i joglars documentades a l'entorn del rei Jaume I i de l'infant Pere, és possible fer-se una idea del valor que la música i la poesia tenien a la cort reial de la Corona d'Aragó, no només per a l'entreteniment cortesà sinó també, i sobretot, com a mitjans de representació del poder reial i de difusió política i cultural. Aquesta intervenció proposa una mirada transversal al paper de la poesia, la música i la joglaria en temps de Jaume I a partir de fonts documentals, historiogràfiques i literàries.

6. PONÈNCIA. Maria Saiz (UV). La figura del rei en els exempla lul·lians (maria.saiz@uv.es)

Nota biogràfica. Maria Saiz-Raimundo és professora ajudant doctor al Departament de Filologia Catalana de la Universitat de València. A més, és professora col·laboradora al Máster Universitario en Literaturas Hispánicas (Catalana, Gallega y Vasca) en el Contexto Europeo de la UNED i membre del Centre de Documentació Ramon Llull de la Universitat de Barcelona. Graduada en Filologia Catalana a la Universitat de València amb Premi Extraordinari de Grau i Premi Nacional Fi de Carrera, va cursar el Màster en Estudis Comparatius de Literatura, Art i Pensament (Universitat Pompeu Fabra, 2018) i el Màster Universitari en Formació del Professorat. Doctora en Filologia Catalana, va obtenir el Premi Extraordinari de Doctorat de la Universitat de València.
Ha centrat la seua investigació en l'àmbit de la literatura medieval, concretament en la mística de Ramon Llull. En aquesta línia, ha publicat treballs en revistes internacionals i és l'autora dels llibres Els camins de l'amor. Una interpretació del Llibre d'amic e amat (Publicacions de la Universitat de València, 2025) i Mística i llenguatge al Llibre d'amic e amat (Sindéresis, 2026). Ha realitzat estades de recerca al Raimundus-Lullus-Institut de Friburg de Brisgòvia, a l'École Normale Supérieure de París i a la Università di Bologna.

Resum. Ramon Llull va mantindre una intensa vinculació amb els reis i el poder de la seua època —especialment amb Jaume II de Mallorca—, estretament lligada a les necessitats del seu projecte apologètic i a la difusió del seu sistema filosòfic, l'Art.
En paral·lel, en la proposta de reforma espiritual i social que regeix la seua producció literària, també dedica espai a la figura del rei.
En aquesta comunicació s'examinen els exempla de diverses obres —amb especial atenció al Llibre de les bèsties—, en què Llull articula un seguit de consideracions entorn de l'autoritat monàrquica, que serveixen per a modelar el comportament del governant i advertir-lo contra les intrigues de la cort.

7. PONÈNCIA. Anna Isabel Peirats (UCV). La veu de la fe: pregària, cant i litúrgia en el Llibre dels fets de Jaume (anna.peirats@ucv.es)

Nota biogràfica. Anna Isabel Peirats Navarro és catedràtica d'universitat en l'àrea d'Humanitats i doctora en Filologia Valenciana per la Universitat de València (2002). La seua edició crítica de l'Spill de Jaume Roig va merèixer el Premi Extraordinari de Doctorat i el Premi «Manuel Milà i Fontanals» de l'Institut d'Estudis Catalans, i fou publicada en dos volums per l'Acadèmia Valenciana de la Llengua (2010). Ha fet estades postdoctorals a la SISMEL (Florència), al Raimundus-Lullus-Institut de Freiburg i a l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana, i té reconeguts dos sexennis d'investigació. És autora de més de seixanta articles en revistes internacionals d'alt impacte. Docent de la Universitat Catòlica de València des del 2007, hi dirigeix l'Institut Isabel de Villena d'Estudis Medievals i Renaixentistes (IVEMIR), la revista científica Specula (indexada a Scopus i Web of Science) i el segell editorial Ultreia. La seua recerca se centra en la literatura i l'espiritualitat tardomedievals i en les humanitats digitals i la intel·ligència artificial aplicada a la investigació. Recentment ha fundat i és la presidenta de l'Associació SICUd (Asociación Internacional de Humanidades y Cultura Digital), registrada en el Registre Nacional d'Associacions i en procés d'implementació.

Resum. El Llibre dels fets de Jaume I és una crònica dictada, que conserva en la seua prosa un paisatge sonor d'una riquesa sorprenent. Aquesta ponència en proposa una lectura atenta, sempre amb la cautela de destriar allò que el text afirma de manera literal d'allò que la història de la litúrgia medieval permet reconstruir amb fonament.
La hipòtesi central és que les nombroses mencions de cant i de ritu que travessen la crònica responen a un patró ple de sentit. El cant litúrgic, lluny d'escampar-se a l'atzar al llarg dels més de seixanta anys de regnat, es concentra en els moments de trànsit decisius de la vida del rei i del territori que conquereix: el naixement, la investidura cavalleresca, l'inici de cada gran empresa, la victòria, la consagració dels temples i, finalment, la mort. Tots aquests llindars queden marcats per una mateixa veu, la de la fe, que dona expressió al providencialisme profund segons el qual la història és, abans que res, obra de Déu.

8. PONÈNCIA. Francesc Granell (UV). La santificació del rei

Nota biogràfica. Francesc Granell Sales és doctor en Història de l'Art amb Premi Extraordinari de Doctorat i treballa com a professor Ajudant Doctor al Departament d'Història de l'Art de la UV. La seua línia d'investigació gravita entorn a les imatges dels reis dels segles XIV i XV. És autor del llibre "Jaume I en la València baixmedieval: el record del rei a través de la imatge", publicat recentment per Publicacions de la Universitat de València. És autor, també, de nombroses monografies publicades en revistes de prestigi, moltes d'elles sobre la figura de Jaume I.

Resum: Al segle XVII intentaren canonitzar Jaume I, però la instància per a fer-lo sant no arribà a bon port. Tanamteix, si hi hagué aquell intent és perquè se'l mirava d'una determinada manera. Així doncs, per què se'l veia com un sant? I per què no arribà a ser-ho?
Per a donar resposta a aquestes preguntes parlaré de les armes de Jaume I exposades en la catedral des de l'edat mitjana. També de les cerimònies que s'organitzaren per a rememorar-lo.